

TULEVAISUUS – PALJON MAHDOLLISTA!

TULEVAISUUSOHJAUksen TYÖKIRJA

Miten
tulevaisuuteen
ohjataan?

TEHTÄVÄT

- Kortti tulevaisuuteen
- Lapsuuden haaveammatti
- Tulevaisuuden osaamiset
- Taitobingo
- Tulevaisuussimulaatio ja reflektio
- Tulevaisuusäänestys
- Valinnat ja arvot
- Tulevaisuuden ammatti-minä
- Väittämiä henkilökohtaisesta tulevaisuudesta
- Tulevaisuuskartta
- CV-työkalu

TULEVAISUUS – PALJON MAHDOLLISTA!

TULEVAISUUSOHJAUKSEN
TYÖKIRJA

Marko Ahvenainen, Katariina Heikkilä,
Leena Jokinen, Sari Miettinen, Johanna Ollila,
Nina Pietikäinen ja Kati Vuorisalo

SISÄLLYS

_01	Johdanto	1
_02	Ohjaajan tulevaisuudesta	5
_03	Miten tulevaisuuteen ohjataan?	11
_04	Ohjauksen sudenkuopat	15
_05	Ohjeita tehtävien tueksi	19
_06	Vinkkejä ja linkkejä	23

_01

JOHDANTO

TULEVAISUUSOHJAUksen PERUSTA on moni- ja poikkitieteellisessä tulevaisuudentutkimuksessa. Tulevaisuudentutkimuksen tarkoitus on keksiä, arvottaa ja ehdottaa mahdollisia ja todennäköisiä tulevaisuuksia ja auttaa ihmisiä käymään läpi erilaisia vaihtoehtoja.

TULEVAISUUSOHJAUS on syntynyt tulevaisuudentutkimuksen ja kokonaisvaltaisen ohjausajattelun yhdistelmästä. Käsitettä ja ohjauksen työkaluja on kehitetty Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen eri hankkeissa jo vuodesta 2009. Keskeistä on ajatus tulevaisuudesta avoimena ja useita erilaisia mahdollisuuksia sisältävänä.

TULEVAISUUSOHJAUS AUTTAA yksilöä tunnistamaan eri vaihtoehtoja ja toimimaan halutun, toivotun tai mahdollisen tulevaisuuden saavuttamiseksi. Sen avulla voimme nykyhetkestä käsin kurkistaa mahdollisiin tulevaisuuksiin ja samalla yrittää ymmärtää ympärillämme muuttuvaa maailmaa.

TÄMÄ TYÖKIRJA pyrkii antamaan vastauksia kysymyksiin

- Miten tulevaisuutta voi lähestyä?
- Miten ohjataan ajattelemaan omaa ja lähiympäristön tulevaisuutta?

TULEVAISUUSOHJAUksen TYÖKIRJA on tarkoitettu sinulle, joka työskentelet opiskelijoiden, maahanmuuttajien, työttömien työnhakijoiden tai muiden omaa koulutus- tai työpolkua etsivien kanssa. Työkirja virittää sinut ja ohjattavasi tulevaisuusajattelun taajuudelle sekä antaa työvälineitä siihen, miten tulevaisuutta voi käsitellä esimerkiksi ura- ja koulutusvalintojen yhteydessä.

Ihminen
on valmistautuneempi
myös yllättäviin muutoksiin
kun hän on pohtinut
tulevaisuutta.

TYÖKIRJAN HARJOITUKSET on kehitetty yhteistyössä ohjaajien ja ohjattavien kanssa, ja ne tukevat erityisesti elämän taitekohtiin liittyviä pohdintoja ja valintojen tekemistä. Työkirjan tarjoamia menetelmiä voidaan käyttää joustavasti ja monipuolisesti erilaisten ryhmien ohjauksessa tai henkilökohtaisissa ohjaustilanteissa. Poimi työkirjasta omaan työhösi sopivat menetelmät ja käytä niitä haluamassasi järjestyksessä.

LISÄTIETOA tulevaisuusajattelusta ja -ohjauksesta löydät työkirjan kirjallisuusluettelosta sekä osoitteesta www.tulevaisuusohjaus.fi.

Aloita oma polkusi tulevaisuusohjauksen maailman tekemällä **Ohjaajan tulevaisuustesti**. Leikimielinen testi antaa viitteitä tavastasi suhtautua tulevaisuuteen.

TÄMÄ TYÖKIRJA on syntynyt Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen koordinoimissa UTUA – Uutta tulevaisuutta luomassa ja OMASI – Omaa tulevaisuutta etsimässä -hankkeissa. Hankkeita on osarahoittanut Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja ne kuuluvat Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 Suomen rakennerahasto-ohjelmaan.

TOIVOMME, että työkirjasta on sinulle apua ja saat siitä uusia aineksia ohjaustyöhösi!

$60^{\circ}27'15.7''\text{N } 22^{\circ}17'16.7''\text{E}$

SANALAATIKKO

T	E	T	A	I	D	O	T	E	L	Ä	M	Ä	N	U	O
U	M	U	N	E	L	M	A	T	Ä	O	T	O	N	Ä	P
N	S	L	U	O	T	A	M	U	K	H	U	I	O	H	L
T	A	E	N	N	Y	A	E	N	N	U	S	T	E	B	N
E	S	V	A	I	Ö	M	I	E	L	I	K	U	V	A	P
M	E	A	R	V	O	I	T	U	S	E	A	R	B	I	I
U	N	I	V	A	H	N	H	Ä	O	B	A	S	E	U	E
S	N	S	O	L	J	E	N	N	A	K	O	I	N	T	I
T	E	U	T	I	A	N	U	K	L	O	N	E	N	X	M
A	P	U	E	N	U	K	U	O	P	P	A	A	P	I	N
E	A	S	R	T	S	A	J	A	T	U	S	I	Ö	N	E
R	E	E	I	A	A	H	U	M	M	U	I	N	E	N	I

OHJAAJAN TULEVAISUUSTESTI

Testissä ei ole oikeita tai vääriä vastauksia, vaan sen tarkoituksena on herätellä ajattelemaan millä tavalla itse suhtaudut tulevaisuuteen. Samalla testin kysymykset orientoivat tämän työkirjan käyttöön ja tulevaisuuteen ohjaamiseen.

LÄMMITTELYTEHTÄVÄ

Merkitse ylös kolme ensimmäistä sanalaatikosta löytämäsi sanaa. Mitkä sanat löysit?

Mikä suhde sanoilla on omaan tulevaisuuteesi?

OHJAAJAN TULEVAISUUSTESTI

Tulevaisuustestissä on kymmenen kysymystä siitä, miten ohjaajana suhtaudut tulevaisuuteen. Vastaa kysymyksiin merkitsemällä se kohta väittämistä, joka parhaiten vastaa omaa näkemystäsi. Lopuksi voit laskea vastaustesi pisteet seuraavan sivun taulukon avulla. Muista, että oikeita tai vääriä tapoja suhtautua tulevaisuuteen ei ole!

1. Tulevaisuus on erilainen kuin nykyisyys, se on epävarma ja yllätyksellinen.

Eri mieltä

Osittain eri mieltä

Osittain samaa mieltä

Täysin samaa mieltä

2. Ohjaajan tehtävänä on tuoda esiin realistisia mahdollisuuksia ja auttaa ohjattavaa löytämään itselleen useampia vaihtoehtoisia ratkaisuja.

3. Kauemmaksi tulevaisuuteen ajattelu hyödyttää myös niitä, joilla ei ole vielä lyhyenkään aikavälin suunnitelmia.

4. Ihminen on itse vastuussa omasta tulevaisuudestaan ja tekojensa seurauksista.

5. Ohjaajan on tärkeää tietää millaisia työllistymismahdollisuuksia paikkakunnalla on, jotta hän voi tehdä konkreettisia ehdotuksia työ- tai koulutusmahdollisuuksista.

6. Oman tulevaisuuden ajattelu perustuu mielikuvitukselle ja unelmoinnille.

7. Ohjaajan roolissa on tärkeää pysyä neutraalina eikä tarjota henkilökohtaisia näkemyksiä ohjattaville.

Eri mieltä

Osittain eri mieltä

Osittain samaa mieltä

Täysin samaa mieltä

8. Tehdessään tulevaisuutta koskevia päätöksiä ihmisen tulisi ottaa muiden mielipiteet huomioon.

9. Tulevaisuuden ajatteluun ei ole käytettävissä tarpeeksi tietoa tai ohjauksen välineitä.

10. Tulevaisuuden ajattelusta ei seuraa mitään selkeää tulosta.

PISTEYTYSTAULUKKO

	Eri mieltä	Osittain eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1.	0 p.	1 p.	1 p.	3 p.
2.	0 p.	1 p.	1 p.	2 p.
3.	0 p.	1 p.	1 p.	3 p.
4.	0 p.	1 p.	1 p.	1 p.
5.	0 p.	2 p.	2 p.	2 p.
6.	0 p.	1 p.	1 p.	3 p.
7.	2 p.	1 p.	1 p.	0 p.
8.	2 p.	1 p.	1 p.	0 p.
9.	1 p.	2 p.	2 p.	0 p.
10.	2 p.	2 p.	2 p.	2 p.

Tulevaisuudentutkimuksessa tapa suhtautua tulevaisuuteen on perinteisesti jaoteltu passiiviseen, reaktiiviseen, preaktiiviseen ja proaktiiviseen. Laske testistä saamasi pisteet ja katso mihin suhtautumistapasi viittaa:

0–5 pistettä >
PASSIIVINEN

Otat tulevaisuuden sellaisena kun se tulee vastaan. Toimit nykyhetkessä järkeväksi katsomallasi tavalla.

6–10 pistettä >
REAKTIIVINEN

Seuraat maailman ja toimintaympäristön muutoksia. Reagoit niihin ja muutat toimintaasi tarpeen vaatiessa.

11–15 pistettä >
PREAKTIIVINEN

Ennakoit mahdollisia tulevaisuuden muutoksia ja varaudut niihin.

16–21 pistettä >
PROAKTIIVINEN

Näet tulevaisuuden mahdollisuuksien maailmana. Pyrit aktiivisesti vaikuttamaan siihen omilla valinnoillasi ja ratkaisuillasi.

”

Tulevaisuusohjaus
auttaa ihmistä miettimään
pitkän aikavälin muutoksia
hektisessä nykymaailmassa.
Se tuo epälineaarisuutta
ja luovuutta
ajatteluun.

”

Tulevaisuusohjaus
auttaa pohtimaan, mihin
eri valinnat johtavat: mitä
vaihtoehtoja ne avaavat
tai sulkevat
pois.

”

Tulevaisuusohjaus
auttaa miettimään,
mikä voisi olla se
oma juttu.

”

Tulevaisuusohjaus
auttaa näkemään, miten
tulevaisuutta voisi suunnitella.
Vasta sen jälkeen voidaan
miettiä miten sinne
tähdätään.

”

Tulevaisuusohjaus
sopii varsin hyvin
esimerkiksi peruskouluun,
jossa mietitään, missä
tullaan olemaan
kymmenen vuotta
myöhemmin.

OHJAAJIEN
AJATUKSIA

_03

MITEN TULEVAISUUTEEN OHJATAAN?

- TEESEJÄ TULEVAISUUSOHJAUksesta

TULEVAISUUSOHJAUksen YTIMESSÄ on luoda valmiuksia ajatella tulevaisuutta eri tavoilla ja erilaisista näkökulmista. Ei ole oikeaa tai väärää tapaa asennoitua tulevaisuuteen tai käsitellä sitä. Sopiva käsittelytapa riippuu myös asiayhteydestä ja tilanteesta.

TULEVAISUUSOHJAUksen TEHTÄVÄNÄ on tarjota jäsenyyksiä ja malleja siitä, miten omaa tai ympäristön tulevaisuutta voi lähestyä. Suhtautumistapojen pohdinta avaa mahdollisuuksia toimia eri tilanteissa eri tavoin. Esimerkiksi ihminen voi löytää asioita, joita pystyy itse aidosti muuttamaan, vastaavasti toiset asiat puolestaan vain tapahtuvat ja niiden kanssa on opittava elämään.

TULEVAISUUTTA PYRITÄÄN hahmottamaan laajempina kokonaisuuksina. Tällöin puhutaan mahdollisista, toivottavista ja todennäköisistä tulevaisuuksista. Mahdollisten tulevaisuuksien ajattelun tarkoituksena on avartaa näkemyksiä ja auttaa meitä huomaamaan uusia tai ensitun-

tumalta vieraita asioita. Toivottavat tulevaisuudet tuovat keskusteluun mukaan arvot ja niiden pohdinnan. Ajattelu auttaa määrittelemään sen, mitä pidämme tärkeänä ja tavoiteltavana ja miksi. Todennäköiset tulevaisuudet pistävät meidät pohtimaan erilaisia muutostekijöitä ja niiden yhteisvaikutuksia. Ne ohjaavat myös kriittiseen pohdintaan kehityksen suunnista ja herättävät halun vaikuttaa.

TULEVAISUUS ON AINA arvaamaton ja isojaakin muutoksia voi tapahtua yllättäen. Mikään ei takaa, että voisimme jotenkin hallita tai ohjata tulevaisuuttamme juuri sellaiseksi kuin haluamme sen olevan. Tulevaisuusohjauksessa annamme ihmiselle ajattelun ja toiminnan välineitä, joiden avulla hän pystyy jäsentämään tulevaisuutta koskevia odotuksiaan sekä varautumaan erilaisiin tapahtumaketjuihin. Ohjaus myös rakentaa kykyä nähdä itsensä tulevaisuudessa, osana yhteisöä ja ympäristöä.

1. TULEVAISUUDEN AJATTELU ERI MITTAKAAVOISSA – AJALLINEN PERSPEKTIIVI

Tulevaisuusajattelu ja valmistautuminen tulevaisuudessa oleviin asioihin on kaikille meille ominaista. Vaikka ihminen sanoisikin elävänsä päivän kerrallaan, on hänellä kuitenkin jonkinlaisia ajatuksia melko pitkänkin aikavälin tapahtumista. Tulevaisuusohjauksessa voi liikkua joustavasti ja yksilöllisesti menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välillä. Joillekin ihmisille huominen voi olla hyvä ajallinen perspektiivi, kun taas toiset voivat ajatella itseään ja maailman menoa kymmenien vuosien aikajänteellä. Tärkeintä ohjauksessa on, että saamme kosketuksen tulevaisuuden olemassaoloon ja sitä kautta mielekkyyttä sen ajatteluun ja myös tekoihin, joilla on merkitystä tulevaisuuden kannalta.

2. TEEMME TULEVAISUUTTA YHDESSÄ JA ERIKSEEN

Tulevaisuus on epävarma emmekä voi tietää sitä tarkasti – joskus edes todennäköiset asiat eivät tapahdu niin kuin kuvittelimme. Ohjauksessa tämä tarkoittaa, että mahdollisuuksia avautuu ja sulkeutuu koko ajan. Toimintaympäristössämme tapahtuu asioita, joihin emme voi suoraan vaikuttaa, mutta on monia asioita, joihin vaikuttamme joka tapauksessa. Ohjauksessa pohdimme yhdessä mihin ja miten pystymme vaikuttamaan. Me olemme epävarman tulevaisuuden kanssa kuitenkin kaikki samassa tilanteessa ja teemme tulevaisuutta yhdessä.

3. OMAN TULEVAISUUDEN POHDINTA RAKENTUU LUOTTAMUKSELLE JA AVOIMUUELLE

Omia näkemyksiä tulevaisuudesta ei ole kovin helppoa kertoa toisille. On tavallista, ettei aina itsekään tiedä ”mitä elämältään haluaa” ja joskus kaikille tulevaisuutta koskeville tuntemuksille ei ole edes sanoja. Tulevaisuuden pohdintaan liittyy paljon tunteita, esimerkiksi vapauden tunnetta, toiveikkuutta, innostuneisuutta, mutta myös pelkoja ja ahdistusta. Ohjaustilanne on hyvin herkkä ja siksi tulevaisuusohjauksessa vuorovaikutuksen pitää rakentua luottamukselle ja hyväksytyksi tulemisen kokemukselle. Ryhmäohjaustilanteissa on etua siitä, jos myös ohjaaja voi kertoa avoimesti omista ajatuksistaan, kokemuksistaan ja tunteistaan.

4. VERTAISTEN PALAUTE

Toiset ihmiset voivat auttaa meitä näkemään tulevaisuuden eri tavalla kuin miten itse näemme tai koemme sen – siksi vertaisilta tai läheisiltä saatava palaute on tulevaisuusohjauksessa tärkeää. Vertaisilta saatu kannustus ja rohkaisu on usein helpompi ottaa vastaan kuin ohjaajan palaute. Vertaiset pystyvät puhumaan keskenään suoraan ja konkreettisella tasolla, kun kokemukset ovat yhteisiä. Tulevaisuusajattelun harjoittelu auttaa huomaamaan erilaisia ja itselle uusia mahdollisuuksia ja tuo esiin sen, että kuulumme yhteiseen sosiaaliseen systeemiin.

5. OMIEN MAHDOLLISUUKSIEN MAAILMA

Tulevaisuus on jotain erilaista kuin menneisyys tai nykyhetki. Menneisyyteemme emme voi enää vaikuttaa, mutta tulevaisuus ja siellä avautuvien mahdollisuuksien maailma on kaikille avoin. Mahdollisuuksien tunnistaminen ja myös niiden luominen tapahtuu nykyhetkessä. Me voimme nykyhetkessä toimia sen mukaan, mitä haluaisimme tai toivoisimme tapahtuvan – ympäröivän todellisuuden rajoitukset toki huomioonottaen. Tulevaisuusohjauksessa pyritään löytämään monenlaisia erilaisia tapoja toteuttaa omia unelmia ja tavoitteita, mutta myös autetaan huomaamaan uusia ja itselle erilaisia asioita tai tapoja toimia.

6. TULEVAISUUS RAKENTUU MIELIKUVISTA

Ohjauksessa voimme luoda ja käsitellä mielikuvia ja odotuksia tulevaisuudesta. Ohjattavien elämäntilanteet voivat olla vaikka kuinka vaikeita, mutta aina on mahdollista löytää joitain uusia näkökulmia tai toivoa luovia ajatuksia. Mielikuvia voi luoda ja vahvistaa esimerkiksi taidelähtöisillä menetelmillä, kuten kirjoittamalla tai draamatyöskentelyllä. Mielikuvien avulla on mahdollista ottaa etäisyyttä nykyhetkeen ja kuvitella tulevaa vapaasti. Kun ohjaamme löytämään positiivisia mielikuvia, voi tulevaisuuden ajattelu olla motivoivaa ja antaa energiaa.

7. VASTUU ITSESTÄ JA LÄHIYMPÄRISTÖSTÄ

Toiminnallamme on aina vaikutuksia lähiympäristöömme, siksi omalla tulevaisuusorientaatiollamme on väistämättä vaikutuksia myös muihin ihmisiin. Tulevaisuus ei ole ihmiselle vain aikaa nykyhetkestä eteenpäin tai mahdollisuuksien maailma, vaan tulevaisuustietoisuus on oleellinen osa ihmisen persoonallisuutta ja temperamenttia. Ymmärrys ja vastuunottaminen omista tekemisistä ja niiden seurauksista on osa tulevaisuustietoisuutta, joka tarkoittaa paljon laajempaa kokonaisuutta kuin vain tulevien ongelmien ratkaisemista tai yksittäisten valintojen tekemistä. Itseohjautuvuus ja aktiivinen minuuden kokemus ovat keskeisiä tavoitteita tulevaisuusohjauksessa. Niitä voimme vahvistaa pohtimalla omien tekojen seurauksia itselle ja muille ihmisille.

_04

TULEVAISUUSOHJAUKSEN SUDENKUOPPIA

1. ALKUUN EI PANOSTETA KUNNOLLA

Joskus ohjattavat tulevat ohjaustilanteisiin negatiivisella asenteella ja siksi ensikohtaamiseen kannattaa kiinnittää aina erityistä huomiota. Ohjattavalle on hyvä painottaa sitä, että ohjaaja on hänen kanssaan ”samalla puolella” – ei häntä vastaan. Aloituksesta on tehtävä miellyttävä, jotta ohjattavalle jää tilanteesta päällimmäisenä positiivinen mielikuva.

2. VAHVA MIELIKUVA TAI ENNAKKO-OLETUS OHJATTAVASTA

Ohjaajan tulee välttää kategorisoimasta ohjattavaa: ”jos hän on heikko jossain asiassa, tulee hän olemaan heikko siinä aina”. Jokainen voi kehittyä ja oppia. Jos ohjattavalla on heikot taidot jollain osa-alueella, se ei tarkoita, etteikö hän voisi olla hyvä muilla osa-alueilla. Kaikilla meillä ei ole samoja lähtökohtia. Tämä vaikuttaa väistämättä valintoihin, joita meille avautuu ja joita teemme, mutta ei kuitenkaan määrää ennakolta lopputu-

lost. Ohjaajan tehtävänä on auttaa ohjattavaa tunnistamaan omat vahvuutensa. Ohjaaja voi myös muuttaa ohjattavan ennakkokäsityksiä omasta itsestään ja mahdollisuuksistaan.

3. VAIKEUS KOHDATA OHJATTAVA

Tulevaisuusohjauksessa ohjaajan olisi vältettävä asettamasta itseään ohjattavan yläpuolelle. Kun ohjaaja keskustele tulevaisuudesta ohjattavan kanssa samalla tasolla ja hänen tukenaan, saadaan luotua ohjausta tukeva ilmapiiri. Hierarkkinen asetelma ja ohjeiden antaminen ”ylhäältä” voi saada ohjattavan tuntemaan, ettei hänen omilla ajatuksillaan ja kokemuksillaan ole arvoa.

Ohjaajan ei myöskään kannata olettaa liikaa, vaan on hyvä antaa ohjattavan kertoa itse, mitä hän toivoo ja mistä unelmoi. Ohjaajan tehtävä on tukea ohjattavaa tämän elämäntilanteessa, eikä esimerkiksi maalata uhkakuvia erilaisten tukien menettämisestä.

4. SITOUTUMINEN OHJAUKSEEN JA OPISKELIJAN TILANTEEN NÄKEMINEN

On tärkeää, että ohjaaja sitoutuu ohjaamaan ja tukemaan ohjattavaa eri elämäntilanteissa ja -valinnoissa. Ohjaajan on hyvä kannustaa ja tukea esimerkiksi opintojen jatkamisessa. Ohjattava on saatava näkemään oman tilanteensa kanalta parhaat vaihtoehdot sekä suurempi kokonaisuus, jonka osa yksittäinen valinta on. Ohjaus on kaikkien tehtävä – ei vain opinto-ohjaajien. Opettajien tulisi ymmärtää, että ohjaaminen on myös heidän vastuullaan.

5. TASA-ARVOINEN KOHTELU JÄÄ PELKÄKSI FRAASIKSI

Tasa-arvoinen kohtelu ei ole itsestäänselvyys, vaan vaatii ohjaajalta omien toimintamallien ja ennako-oletusten tunnistamista ja arviointia. Ohjaajan tulee kohdella kaikkia ohjattaviaan tasa-arvoisesti, myös niitä, joiden kanssa ”kemat” eivät mahdollisesti kohtaa. Tasa-arvoinen ohjaus tarkoittaa myös saavutettavuutta, esteettömyyttä ja erilaisten erojen tunnistamista ja huomioimista ohjaustilanteissa. Kaikille tulee tarjota ohjausta ja jokaista tulee tukea tilanteen vaatimalla tavalla.

6. JUUTTUMINEN NYKYHETKEN ONGELMIEN RATKAISEMISEEN

Usein nykyhetki ongelmineen voi tuntua ohjattavasta ahdistavalta. Tulevaisuusohjauksessa pyritään ohjaamaan aina pidemmälle kuin vain

seuraavan ja sitä seuraavan askeleen ottamiseen. Kun ohjaus suuntautuu pidemmälle tulevaisuuteen, myös nykyhetki voi näyttäytyä uudesta näkökulmasta tai tuntua helpommin lähestyttävältä.

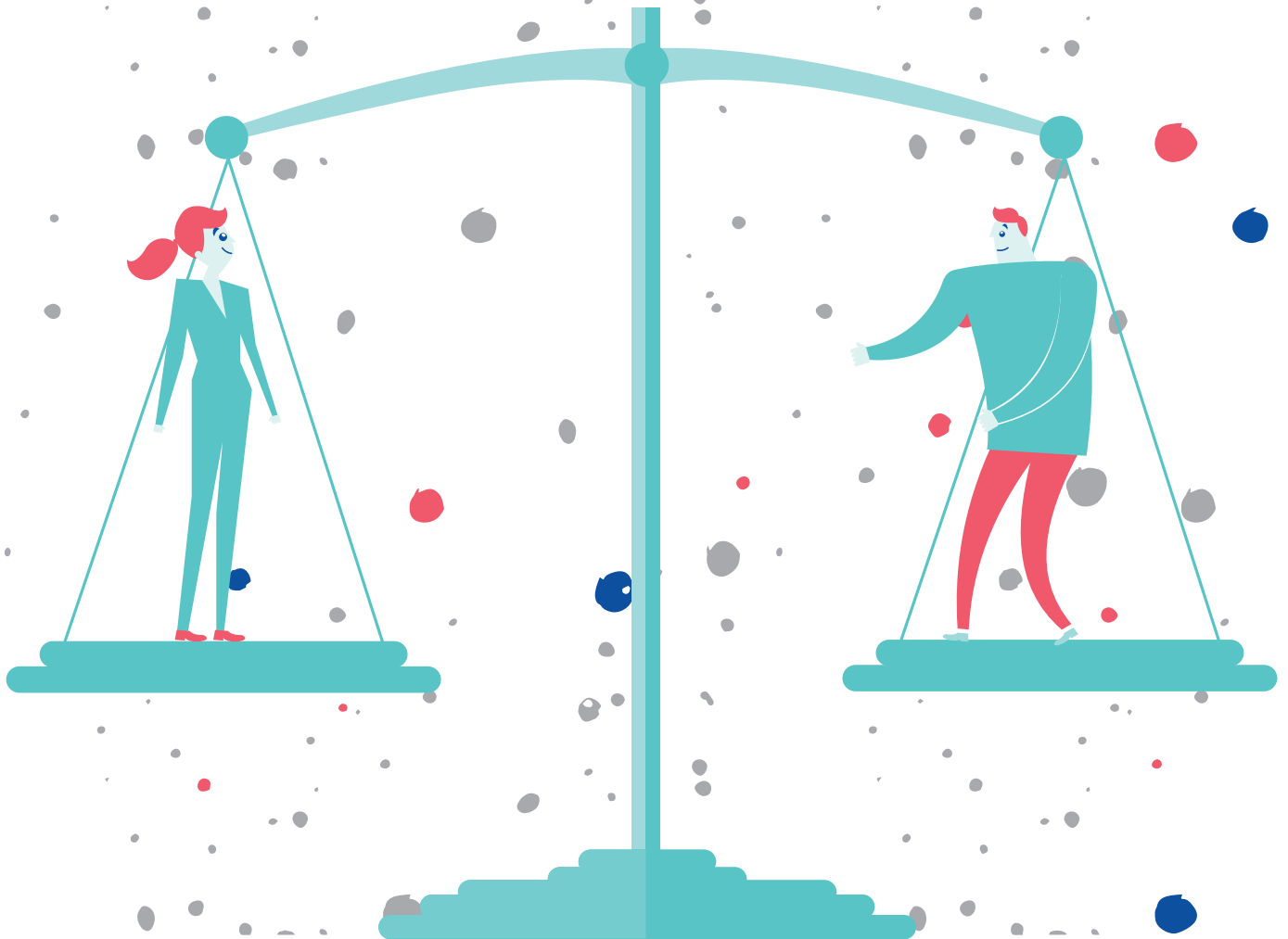
7. KAPEA KÄSITYS SUKUPUOLESTA

Ohjaa ihmistä, älä sukupuolensa edustajaa. Ohjaa sen perusteella, mikä on ohjattavan kiinnostuksen kohteena ja unelmana. Älä anna ratkaisuehdotuksia sen perusteella, mitä sukupuolta ohjattava on tai miten hän sukupuoltaan ilmaisee. Metalliala sopii kaikille, samoin lastenhoitajan työ. Tee näkyväksi ja kyseenalaista myös ohjattavan omia stereotyyppisiä käsityksiä eri sukupuolille sopivista ammateista tai aloista.

8. KULTTUURIN JA TAUSTAN MERKITYSTÄ EI HUOMIOIDA

Kulttuuritietoisuus ohjauksessa tarkoittaa sitä, että ohjaaja ottaa huomioon kulttuurin vaikutukset sekä itseensä ohjaajana että ohjattavaansa. Kulttuuri, maailmankuva ja arvot vaikuttavat tapoihimme toimia ja eri kulttuureissa eri asioita arvotetaan erilailla. Ohjaajan tulee huomioida tämä ohjaustyössään ja toimia näitä eroja kunnioittaen. Ohjaajan on hyvä myös miettiä, vahvistaako hän työssään kulttuurisia stereotypioita vai mahdollistaako hän niiden rikkomisen.

_05

Kellokuvake kuvaa tehtävän tekemiseen kuluvaa aikaa minuuteissa noin suunnilleen.

Osallistujakuvake osoittaa onko harjoitus yksilöohjaukseen vai ryhmätyöskentelyyn sopiva vai kumpaankin.

OHJEITA TEHTÄVIEN TUEKSI

YLEISTÄ

TEHTÄVÄT VAIHTELEVAT kestoltaan 15–45 min riippuen osallistujien määrästä ja osallistumisaktiivisuudesta.

OSA TEHTÄVISTÄ soveltuu ryhmäohjauksen lisäksi myös yksilöohjaukseen.

VOIT KÄYTTÄÄ tehtäviä sen mukaan, mikä ryhmäsi tarve on: voit kokeilla vain yhtä tehtävää tai tehdä usemman tehtävän yhdellä tapaamiskerralla. Voit myös koostaa tehtävistä mieleisesti yhdistelmän ja tehdä ne kaikki yhden päivän aikana. Tehtäväkortteja voi siis käyttää haluamallaan tavalla.

KAIKKI TEHTÄVÄT löytyvät myös osoitteesta: www.tulevaisuusohjaus.fi.

Voit tulostaa sieltä haluamasi määrän tehtäviä tai heijastaa osan tehtävistä videotykillä seinälle.

JOKAISEN TAPAAMISKERRAN lopuksi kannattaa pitää purkukeskustelu:

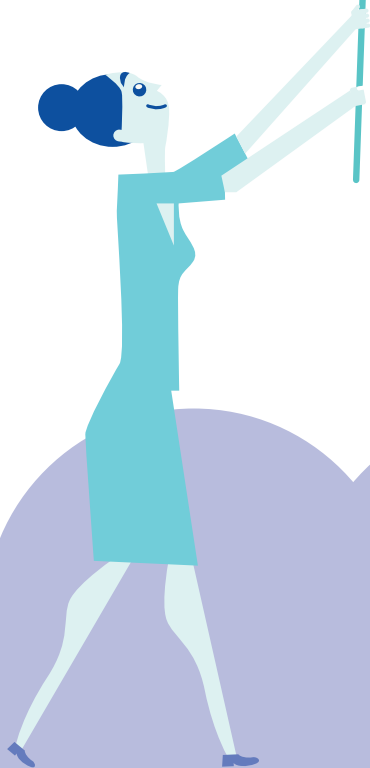
- Mitä ajatuksia kerta herätti?
- Mikä tuntui kiinnostavalta tai tylsältä?
- Oliko jokin hankalaa tai epämieluisaa ja jos, niin miksi?

OSA TEHTÄVISTÄ saattaa johdattaa keskustelun hyvinkin henkilökohtaiselle tasolle. Ota tämä huomioon suhteessa ryhmän dynamiikkaan ja voimavaroihin. Pyri tarvittaessa johdattamaan keskustelu neutraalille tasolle ja varmistamaan, että luottamuksellisuus säilyy.

SEURAAVAT OHJEET ON HYVÄ KÄYDÄ LÄPI ALOITTAVAN RYHMÄN KANSSA.
NE EDISTÄVÄT RYHMÄSSÄ TOIMIMISTA JA TEHTÄVIEN TEKEMISTÄ.

- **ENSIMMÄISELLÄ KERRALLA** esittäydytään muille. Oman nimen voi vaikka kirjoittaa tarralapulle tai teipille ja laittaa kiinni näkyvälle paikalle. Jos ryhmään tulee uusia henkilöitä, esittäytymiskierros on syytä tehdä uudestaan.
- **HARJOITUKSIA TEHDÄÄN** yhdessä ja yksin. Jokainen osallistuu ryhmän toimintaan omien voimavarojensa mukaan.
- **PUHUMINEN** ei ole ainoa keino osallistua: voit myös kirjoittaa, piirtää tai vain kuunnella.
- **OIKEITA VASTAUKSIA** tai vääriä kysymyksiä ei ole. Ryhmässä keskustellaan yhdessä, kuunnellaan muita ja pyritään katsomaan asioita uusista näkökulmista.
- **ÄLÄ OLETA:** usein luulemme tietävämme paljonkin toisesta hänen sukupuolensa, ulkonäkönsä tai taustansa perusteella. Anna jokaiselle mahdollisuus kertoa kokemuksistaan omana itsenään.
- **ÄLÄ PUHU** muiden puolesta tai muiden kokemuksista, vaan vain omista kokemuksistasi.
- **MYÖS OHJAAJAT** osallistuvat ja jakavat omia kokemuksiaan.

TUUMASTA
TOIMEEN!

_06

VINKKEJÄ JA LINKKEJÄ

TÄÄLTÄ LÖYDÄT LISÄTIETOA TULEVAISUUSOHJAUksesta JA TEHTÄVIÄ

www.tulevaisuusohjaus.fi

Utua – Uutta tulevaisuutta luomassa:
www.utua-hanke.fi

Omasi – Omaa tulevaisuutta etsimässä:
www.omasi-hanke.fi

LISÄTIETOA TULEVAISUUDENTUTKIMUKSESTA

TOPI – Tulevaisuudentutkimuksen oppimateriaali:
www.tulevaisuus.fi

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto:
www.utu.fi/ffrc

VIDEOITA

- Tulevaisuusohjauksen teesejä: <https://youtu.be/SeQ2WorxWIA>
- Uudet koulutusvalinnan ongelmat: <https://youtu.be/VgEK5tiovks>
- Tulevaisuuden työmarkkinoilla vaadittava osaaminen: <https://youtu.be/UxZyYvsSauk>
- Futures Conference 2015: Arts Workshops Compilation:
Arts as Means to Shape the Future: https://youtu.be/PkH79L_By5c

MUITA HYÖDYLLISIÄ SIVUSTOJA OHJAUSTYÖN TUEKSI

Opetusmateriaalia peruskoulun tasa-arvotyöhön: www.lapinletka.fi

Opetusmateriaalia normikriittiseen työskentelyyn nuorten kanssa:
<https://issuu.com/normitnurin/docs/alaoletanormitnurinrgb>

MIMO - Moving In, Moving On! -hanke. Taidelähtöiset menetelmät nuorten ohjaustyössä.
<http://mimo.turkuamk.fi>

KIRJALLISUUTTA

Ahvenainen, Marko – Jokinen, Leena – Korento, Kati – Ollila, Johanna (2015) Tulevaisuusoppiminen – jatkoa ajatellen. *Futura* 34(2), 46–53.

Ahvenainen, Marko – Korento, Kati – Ollila, Johanna – Jokinen, Leena – Lehtinen, Nina – Ahtinen, Janne (2014) *Tulevaisuus – paljon mahdollista! Tulevaisuusohjauksen ajatuksia ja tekoja*. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto: Turku. Saatavana myös pdf:nä: www.tulevaisuusohjaus.fi

Bartis, Imre (toim.) (2010) *Maahanmuuttajataustaisen ohjaus koulutuksessa ja työelämässä*. Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia: Helsinki.
<http://blogs.helsinki.fi/koulutuksesta-tyoelamaan/files/2010/11/Maahanmuuttajataustaisen-ohjaus-koulutuksessa-ja-tyoelamassa-Palmenian-julkaisu-20101.pdf>

Jokinen, Leena – Ollila, Johanna & Vuorisalo, Kati (2015) Oman tulevaisuuden mahdollisuudet ja mahdollisuus. *Ammattikasvatuksen aikakausikirja* 17(4), 62–68.

Jokinen, Leena – Ollila, Johanna & Vähätalo, Mikko (2013) Get a Life! Simulating the Futures of Work. In Jentl, Nina & Kaskinen, Juha (eds.) *To Be Young! Youth and the Future. Proceedings of the Conference "To be Young! Youth and the Future", 6–8 June 2012, Turku, Finland*. FFRC eBOOK 8/2013. Finland Futures Research Centre, University of Turku. 50–59.
https://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/julkaisut/e-tutu/Documents/eBook_2013-8.pdf

Lombardo, Tom (2008) *The Evolution of Future Consciousness. The Nature and Historical Development of the Human Capacity to Think about the Future*. Author House: Bloomington, Indiana.

Kojo, Marjaana (2010) Laajentunut nykyisyys: nuorten tulevaisuuteen suuntautuminen työn marginaalissa. *Nuorisotutkimus* 28(2), 23–35.

Krappe, Johanna – Parkkinen, Terttu –& Sinisalo-Juha, Eeva (toim.) (2013) *Tavarat taskuissa: nuorten ryhmäohjauksen taidelähtöisiä menetelmiä. MIMO-projekti 2010–2013*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu & Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164209.pdf>

Siivonen, Katriina – Kotilainen, Sirkku & Suoninen, Annikka (2011) *Iloa ja voimaa elämään. Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa*. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 44.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/myrsky2011.pdf>

Tanskanen, Ilona (toim.) (2015) *Ennen olin ujo – nyt olen rohkea. Kohtaamisia – Rohkeutta maahanmuuttajien työnhakuun taiteen keinoin*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Oppimateriaaleja 101.
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522165619.pdf>

Wilson, John P. (2008) Reflecting-on-the-Future: A Chronological Consideration of Reflective Practice. *Reflective Practice* Vol. 9(2), May 2008, 177–184.

”

Tulevaisuusohjauksesta on hyötyä kun ihmisellä ei ole selkeää kuvaa siitä, minne tässä ollaan menossa tai jos hän ei ole miettinyt mitä jokin työ, kuten vaikkapa lääkärin ammatti, käytännössä tarkoittaa.

”

Kaikki on mahdollista kun ajattelee tarpeeksi pitkälle!

”

Tulevaisuusohjauksen tarkoitus ei ole tähdätä maaliin vaan omien lähtökohtien kannalta mahdollisimman hyvien vaihtoehtojen löytäminen.

KENTÄLLÄ KOETTUA JA SANOTTUA

Työkirjan tehtäviä on käytetty osana ohjaustyötä eri ikäisten ja eri elämäntilanteissa olevien kanssa. Mukana on ollut nuoria starttivalmennuksesta ja nuorisopalveluista, maahanmuuttajataustaisia naisia sekä uutta alaa työvoimakoulutuksessa etsiviä eri ikäisiä ihmisiä.

TEHTÄVÄT...

”

...auttoivat minua pohtimaan omaa tulevaisuuttani.

”

...saivat näkemään realistisemmin, mitä en halua tehdä tulevaisuudessa.

”

...antoivat positiivista energiaa ja ajattelua.

”

...antoivat ehkä vähän toivoa tulevaisuuteen.

”

...auttoivat löytämään uusia näkökulmia.

TEHTÄVIEN JÄLKEEN....

”

...ajattelen
elämää eri tavalla:
maailmassa on
niin paljon
mahdollista.

”

...mietin, että
ehkä minulla
on enemmän
mahdollisuuksia
kuin uskoinkaan.

”

...ajattelen
tulevaisuutta vähän
pidemmälle.
Ehkä.

”

...pääsin
puhumaan
erilaisista asioista.

”

...sain
työskennellä
itsenäisesti.

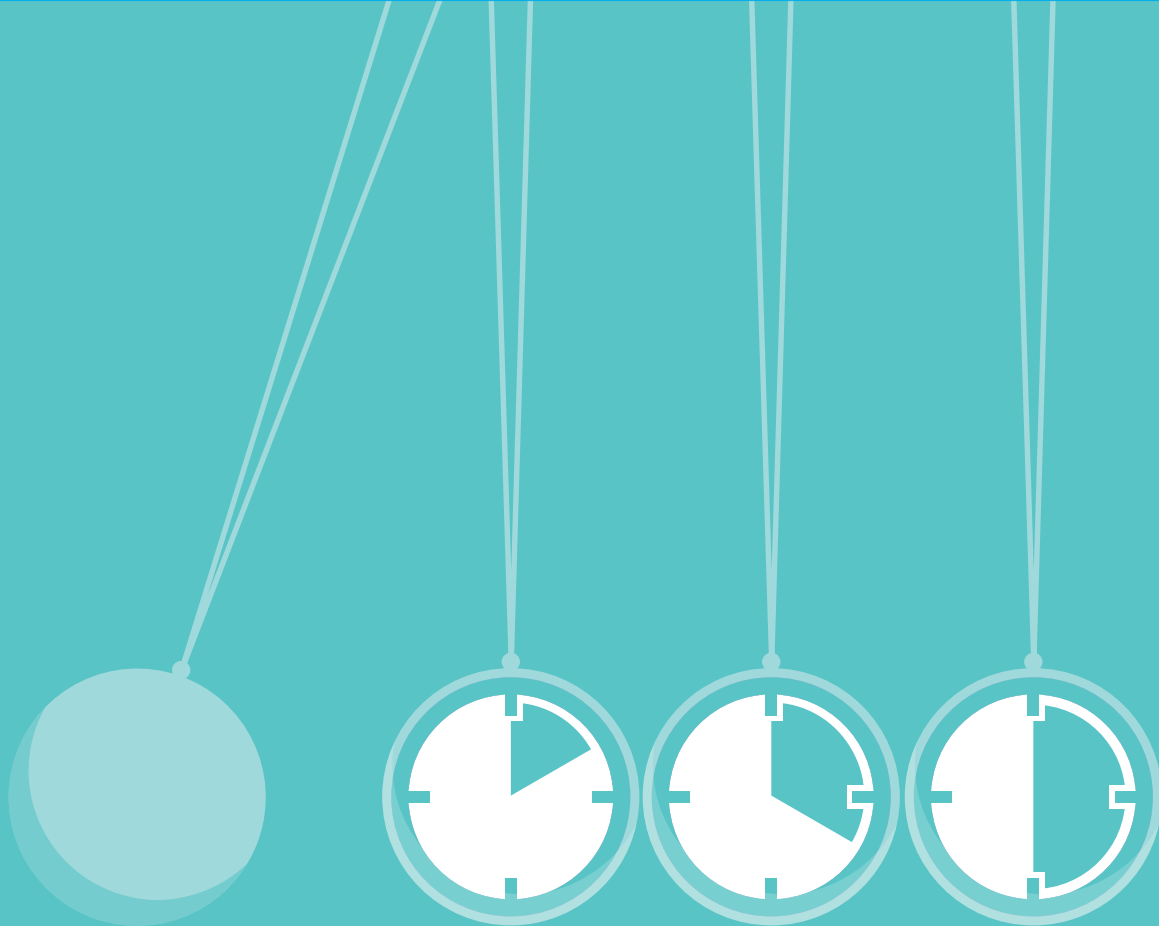
”

...löysin
sisäisen
sankarini!

”

...suunnittelimme
tulevaisuutta.

PIDIN SIITÄ, ETTÄ....

Tulevaisuus
on vielä auki.

Tulevaisuus
on mahdollisuus.

Versio 2.0 / 2017
Ulkoasu KMG Turku
Paino-Kaarina Oy
Painos 800 kpl
ISBN 978-952-249-483-2 (print)
ISBN 978-952-249-484-9 (pdf)

TULEVAISUUSOHJAUksen YDIN on ajatus tulevaisuudesta avoimena ja useita erilaisia mahdollisuuksia sisältävänä. Tulevaisuus ei ole ennalta määrätty vaan siihen voidaan vaikuttaa omilla teoilla ja valinnoilla. Tulevaisuusohjaus auttaa tunnistamaan eri vaihtoehtoja ja kehittää ymmärrystä valintoihin vaikuttavista tekijöistä.

TÄMÄ TYÖKIRJA SISÄLTÄÄ erilaisia yksilöohjaukseen ja ryhmätyöskentelyyn sopivia tehtäviä tulevaisuusajattelun tueksi. Tehtävät on kehitetty yhteistyössä ohjaajien ja ohjattavien kanssa ja ne tukevat erityisesti elämän taitekohtiin liittyvien valintojen pohtimista.

TYÖKIRJA ON TARKOITETTU:

- Opinto-ohjaajille eri koulutusasteilla ja oppilaitoksissa
- Starttivalmennuksen ja työpajojen ohjaajille
- Työvoimakoulutuksen ohjaajille
- Nuorisotyön ohjaajille
- Maahanmuuttajien ja muiden erityisryhmien kanssa työskenteleville
- Kaikille tulevaisuusajattelusta kiinnostuneille

www.tulevaisuusohjaus.fi

Tulevaisuusohjauksen työkirja on tuotettu Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen koordinoimissa tutkimus- ja kehittämishankkeissa:

Utua – Uutta tulevaisuutta luomassa
www.utua-hanke.fi

Omasi – Oma tulevaisuutta etsimässä
www.omasi-hanke.fi

Turun yliopisto
University of Turku

TULEVAISUUDEN
TUTKIMUSKESKUS

WINNOVA
LÄNSIRANNIKON KOULUTUS OY

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020